

Pravolevé dělení zastaralo. A přestává platit

Politický život a rozdělení sil jsou v parlamentních demokraciích určovány neviditelnými čarami rozdělujícími společnost na základě dlouhodobých politických preferencí. Ty jsou odpovědí voličských skupin na nějakou základní politickou otázku. Taková neviditelná dělící čára vedla za první republiky mezi měšťanskými a venkovskými stranami, jako byli agráři.

Pro českou společnost byl po roce 1989 klíčový zejména vztah ke komunismu a postkomunistické transformaci. Zapřísáhlí antikomunisté a stoupcí trhu volili pravici, přívrženci větší role státu levici. Od pádu komunismu ale už uplynulo téměř 30 let a toto rozdělení pro českou společnost přestává platit.

Důsledky globalizace

Pro budoucí rozdělení sil na české politické scéně nebude klíčová ani příslušnost k třídě, ani vztah k postkomunistické transformaci, ale především reakce na dva fenomény, které v příštích desetiletích nabudou na významu – demografické změny a prakticky nezvratné důsledky globalizace. Důležitý bude také vztah k nadnárodním společenstvím, jako je Evropská unie, neboť budou pro mnohé voliče symbolem i šancí na řešení těchto změn.

Odstranění bariér umožnilo světovému kapitálu přelít se ve formě přímých i nepřímých investic tam, kde je pro něj nejlepší využití –

do rozvojových ekonomik, jako jsou Čína či Indie

V případě demografických změn jde především o stárnutí obyvatelstva, které učiní trvalý ekonomický růst stále nedosažitelnějším, čímž budou ohroženy sociální jistoty, kterých si Evropané po generace užívali. Nelze však vyloučit, že například v důsledku digitalizace a automatizace se tato předpověď nenaplní, což však není vůbec jisté.

Důsledky globalizace ekonomiky lze vidět v současných postindustriálních ekonomikách, například USA. Odstranění bariér umožnilo světovému kapitálu přelít se ve formě přímých i nepřímých investic tam, kde je pro něj nejlepší využití – do rozvojových ekonomik, jako jsou Čína či Indie.

Pracovní síla – druhá součást produkční rovnice – však není na rozdíl od kapitálu mobilní, proto nelze očekávat, že se propuštěný americký dělník odstěhuje za prací do Číny, kde mzdy trvale rostou. Výsledkem je stagnace mezd bývalé dělnické třídy, která ztratila práci v továrnách a nyní není schopná se adaptovat na značně odlišná zaměstnání, která moderní ekonomika vytváří.

Snahy o zastavení vývoje

Ani Česká republika se těmito globálními tendencím v budoucnu nevyhne. Naše populace stárne – v letech 1991 až 2008 se podle studie [Prognóza populačního vývoje České republiky na období 2008–2070](#) Borise Burcina a Tomáše Kučery z roku 2010 průměrný věk v ČR zvýšil z 36,5 na 40,5 roku.

Budou existovat snahy vysvětlit historii jednoduchými poučkami, a tím zastavit vývoj, čím více se to však nebude dařit, tím větší bude poptávka po hysterických reakcích politické reprezentace

Navíc je naše ekonomika velmi závislá na průmyslu – podle [údajů CIA](#) zaměstnává 37,4 procenta ekonomicky aktivních Čechů, v čemž je Česko na prvním místě v EU. Relativně nízké mzdy činí české zaměstnance konkurenceschopnými, ani to však nepotrvá věčně. Řešení tohoto problému však existují – lze snížit zdanění práce, a tím českou konkurenceschopnost prodloužit, nebo se soustředit na přidané hodnoty, což by učinilo české produkty žádanými navzdory levné konkurenci. ale vývoj se nejspíše zvrátit

nepodaří.

Řešením by za určitých podmínek mohla být i imigrace z rozvojových zemí, ale identita se pravděpodobně v budoucnu stane jednou z dělicích čar politiky. Důsledky vyplývající z tohoto vývoje se objevují v podobě Donalda Trumpa v USA a dalších populistů v celé Evropě.

Dlouhodobě nespokojení občané budou považovat minulá desetiletí za období prosperity, kdy jejich země byly etnicky homogennější. Budou proto existovat snahy vysvětlit historii jednoduchými poučkami, a tím zastavit vývoj, čím více se to však nebude dařit, tím větší bude poptávka po hysterických reakcích politické reprezentace. Pnutí bude natolik silné, že se často bude zdát, že ani demokratické uspořádání není samozřejmostí. Pravolevé dělení se stane zastaralým.

Národovecké vzývání identity

Především voliči, z nichž mnozí dnes volí Miloše Zemana či KSČM a kterým nevadí nabobtnalý státní aparát, budou slyšet na národovecké vzývání identity. Společenskou změnu budou vnímat spíše jako hrozbu než příležitost a bude pro ně důležitá spíše identita vyjádřená etnicko-národnostně než příslušnost k třídě. Mnoho takových lidí bude i mezi voliči stran, jako je ČSSD, které se považují za tradičně levicové.

Především voliči, z nichž mnozí dnes volí Miloše Zemana či KSČM a kterým nevadí nabobtnalý státní aparát, budou slyšet na národovecké vzývání identity

Česká pravice má přinejmenším tři možnosti, jak se se situací vyrovnat. První je, a často jí nepochybně bude, instinktivní pohyb do prava – snaha zachytit voliče dnešní populistické a národovecké pravice a přesvědčit vlastní stoupence, že není třeba tradiční strany opouštět. Touto cestou se vydal zakladatel ODS a exprezident Václav Klaus a jde po ní i současný prezident Zeman, byť zleva.

Tuto strategii bylo možné vidět například ve Velké Británii, kde se bývalý premier David Cameron dlouho snažil ústupky oslabit strany, jako je UKIP. Tato strategie však nemůže být pro velkou pravicovou stranu úspěšná, neboť populistické strany budou vždy více napravo, a tudíž bude snaha uchvátnout voliče koketující s populisty vždy marná.

Jediná možná strategie

Druhou možností je vytvořit alianci národoveckých a tradičních pravicových voličů, kteří preferují fiskální odpovědnost, omezené zásahy státu do ekonomiky, či například volný obchod. Ani takové řešení ale nemůže být dlouhodobě úspěšné, neboť opomíjí, že v určité chvíli se začnou zájmy voličských skupin natolik rozcházet, že se tato aliance rozpadne. Tímto rozpadem dnes pravděpodobně prochází Republikánská strana v USA.

Jedinou možnou strategií pro českou pravici v příštích desetiletích je tradiční liberalismus podobný německé FDP s důrazem na malý a efektivní stát

Třetí, a jedinou možnou strategií pro českou pravici v příštích desetiletích je tradiční liberalismus podobný německé FDP s důrazem na malý a efektivní stát, fiskální zodpovědnost, volný trh, rozumnou míru evropské integrace, svobodu jedince a na hodnoty evropského humanismu.

Tradiční liberalismus má šanci uspět v Česku i v Evropě ze dvou důvodů. Za prvé, dokáže vyřešit problémy, jež pro sebe využívají populisté, například zmíněný demografický vývoj. Řízená migrace může být řešením stárnutí populace, klíčové je však slovo řízená.

Politické zemětřesení

Pokud liberální pravice dokáže odolat pokušení národovecké politiky identity, může definovat evropský prostor jako soubor hodnot humanismu a individualismu, na němž mohou lidé participovat, nikoliv na základě etnického původu. Tímto řešením, jež musí dlouhodobě úspěšná politická strana nabízet, může tradiční liberalismus zachovat to nejdůležitější z evropského hodnotového systému a zároveň se otevřít světu, což voliči pravděpodobně ocení.

Českou politiku čekají zemětřesení, jež budou pro naši pravici představovat výzvu i příležitost

Druhým důvodem, proč může tradiční liberalismus uspět je dlouhodobá bezradnost české levice. Například ČSSD se nedokázala modernizovat v západním smyslu, přičemž jednou ze současných výteč pro sociální demokraty v celé Evropou je, že tradiční rozdělení společnosti na dělnictvo a držitele kapitálu přestává platit. Liberální pravice má proto šanci být atraktivní i pro

část středolevých voličů.

Českou politiku čekají zemětřesení, jež budou pro naši pravici představovat výzvu i příležitost. Pro budoucnost české společnosti je pak důležité, aby tato příležitost byla využita.

Vladimír Chlouba